

E-knihy na internetu

Čerpejte ze studnice vědění elektronické četby

(CD)

PAVEL HRBÁČEK

E-book, česky elektronická kniha. Slovní spojení, které spolehlivě vyvolá odmítavou reakci nejen u skalních bibliofilů. Proč tomu tak je?

Myšlenka elektronických knih se sice již objevila před delší dobou, ale stále jsou považovány za něco, co ve skutečnosti neexistuje, za něco, co je nepraktické a nepotřebné. Většina lidí tak vůbec neuvažuje o tom, že by je sami mohli používat a jsou upřímně překvapeni, když zjistí, že tyto knihy už existují a dokonce i v češtině. Navíc, proč se vzdát něčeho, co funguje, je za rozumnou cenu a umíme to všichni používat. Důvodů pro tento přístup je hned několik. Jistě mezi ně patří určitý osobní vztah, který čtenáři mají k papírovým knihám, dále zako-

řeněné předsudky o elektronických knihách, ale především většina potenciálních uživatelů ani neví, proč by je vůbec měla chtít. Vždyť čtení na počítači je tak nepohodlné a rychle unaví oči. Vída, hned jsme narazili na jeden ze zmiňovaných mýtů. Čtení elektronické knihy se nerovná čtení na stolním počítači. Tato představa má své historické důvody, protože v počátcích elektronických publikací se s nimi dalo pracovat jen na PC. O něco později se sice objevily specializované přístroje pro čtení. Měly velké displeje, vážily přes kilo a stály více než nový počítač. Protože se masově neujaly, zůstala většina lidí přesvědčena, že pro práci s elektronickými knihami se hodí jen počítač nebo notebook. To však již několik let není pravda. Velmi efektivně a pohodlně se dá číst např. na přístrojích z kategorie PDA.

Porovnání elektronických a papírových knih

Mají však e-knihy vůbec nějaké přednosti v porovnání s klasickou knihou? Odpověď na tuto otázku najdeme tak, že se nejdříve podíváme na požadavky, které čtenáři mají na příjemné pořízení. Když pomínu kvalitu knihy, tak se chtějí někde pohodlně usadit (případně rozvalit) a knihu si nastavit tak, jak je jim to v dané poloze nejpříjemnější. Také musí být rozumně malá a lehká, aby se dala bez problémů vzít s sebou na cesty.

Oba požadavky splňuje většina PDA, které váží kolem 150 gramů, což skutečně není žádná obtěžující váha. Pokud porovnáme váhu a rozměry jedné knihy s PDA, tak je jejich hmotnost přibližně shodná. V okamžiku, kdy si chceme vzít s sebou knihy více, třeba i desítky, tak už je výhoda PDA vidět jednoznačně. Navíc se při čtení nemusíte snažit držet knihu stále rozvěřenou a také odpadá listování stránek. Jen si nastavíte vyhovující rychlost rolování textu, a čtete. Další požadavek – dobré osvětlení, splňují PDA ještě lépe než papírové knihy. Na rozdíl od papíru jsou jejich obrazovky podsvícené, takže především večer (ne pokud čtete např. v posteli před spaním) si nepotřebujete zajistit vhodné světlo.

A také nerušíte partnera(ku), jenž může v klidu spát. Když usnete i vy, PDA se po chvíli samo vypne. Autor těchto řádek přiznává, že sám nejdříve zavrhoval představu, že by měl číst delší texty na PDA, ale vlastní praktické zkušenosti jej donutily změnit názor – to čtení před usnutím je opravdu lepší. Člověk, který nikdy žádnou knihu na PDA neviděl, si však řekne – no dobrá, ale vždyť na té malé obrazovce nemůže být nic kloudného vidět. Důvodem pro tento názor je rozšířená představa, že elektronické knihy vypadají jako soubor PDF pro Adobe Acrobat Reader, tj. stránka je velká jako A4. Taková kniha by se na malém zařízení špatně četla. Jenže pravda je, že klasický PDF soubor nemá s elektronickou knihou zase tolik společného. Na rozdíl od ní je vhodný pro uchování dokumentů určených pro tisk, takže se za každých okolností snaží vypadat co nejvíce jako originál. Elektronická kniha se však chová jinak, text se naformátuje dle rozměrů obrazovky, uživatel smí měnit velikost a typ písma. K dispozici také máte několik záložek a k vybranému textu můžete vložit váš komentář. Některé formáty podporují odkazy, a to jak interní (v rámci stejné knihy), tak i externí – do jiných dokumentů.

Formáty a prohlížeče elektronických publikací

Aby nebylo vše jednoduché, existuje na trhu hned několik navzájem nekompatibilních formátů. Pro jednotlivé formáty existují samozřejmě odpovídající prohlížeče, ale ty nemusí být dostupné na všech PDA platformách (PalmOS, PocketPC, Linux, Symbian). Mezi nejnámější patří (Palm) Doc, LIT (Microsoft Reader), Palm Reader, iSillo a MobiPocket. K dispozici je také speciální varianta PDF formátu, určená pro elektronické knihy. Názvy formátů většinou odpovídají i jménům prohlížečů, pro které jsou standardně určeny.

Pro jaký formát knih se rozhodnete, budete především záviset na tom, zda je podporovaný pro operační systém vašeho PDA, a také na tom, jak vám vyhovuje ovládání a vlastnosti jeho prohlížeče. Jak asi již víte, na trhu existuje několik

platform PDA – PalmOS, PocketPC, Linux, a klidně k nim můžeme přidat i Symbian OS (Nokia). Na každé z nich je k dispozici řada různých produktů, vybírat můžete jak z komerčních, tak i z nabídky freeware.

Nejjednodušším formátem je PalmDoc, který si sice neporadí se složitým formátováním a ta-

Kam se podívat?

No a kde můžete knihy zakoupit či stáhnout? Zřejmě nejstarším projektem zaměřeným na elektronické texty (který přežil až do dnešních dnů) je Projekt Gutenberg. Jeho myšlenka je vcelku jednoduchá – shromáždit v elektronické podobě co nejvíce hodnotných knih a dát je zdarma k dispozici uživatelům. Stránky projektu jsou na adrese gutenberg.net.

Nabídka je však omezena na tituly vydané před rokem 1923, na které se nevztahuje americký zákon o copyrightu. Naštěstí i v předcházejících letech žila řada plodných autorů, a tak se dnes můžete začíst do již klasické literatury v originálním znění. Většina je samozřejmě v angličtině, ale v nabídce jsou i texty v němčině, italštině, čínštině, švédštině a další. Vybírat si můžete z 15 jazyků, ale češtinu mezi nimi nehledáte. Pokud se vám však myšlenka projektu zalíbila, můžete se k němu samozřejmě připojit a přidat text některého z českých literárních velkánů. Co se týče vzhledu stránek, design je sice velmi zastaralý, ale v tomto případě určitě platí, že obsah je důležitější než forma. Stažené soubory jsou v textovém formátu, takže s jejich přečtením nebudete mít problémy na žádné platformě.

Pokud hledáte české knihy, určitě nezapomenejte navštívit server PalmKnihy (www.palm-

knihy.cz). Vzhled stránek je jednoduchý, ale přehledný. Důležitá je hlavně jeho nabídka, která zahrnuje více než 1 500 titulů, a k tomu je zcela zdarma. Jsou zde, podobně jako v Projektu Gutenberg, zastoupena klasická díla (česká literatura), ale, po dohodě s autory, také díla nejnovější. Především fanoušky žánru sci-fi potěší poměrně slušná nabídka titulů, publikuje zde např. Ondřej Neff. Server má však mnohem širší záběr – krimi, poezie, právo, romány, humor, dětská literatura, atd. Pro snazší výběr jsou k dispozici žebříčky nejstahovanějších knih. Rozmanitá je skladba děl v části nazvané Zlatý fond. Vedle časem prověřených děl, jako je Nová Bible kralická, zde najdete i „trhák“ od Milouše Jakeše zvaný Poučení z krizového vývoje. Protože vlastní texty jsou uloženy nejčastěji ve formátech MobiPocket Reader nebo PalmDoc, jsou použitelné na řadě platform.

Místem, kde najdete spoustu anglických textů zdarma, je www.memoware.com. Stránky také neohromují svým vzhledem, ale orientace v nich je naštěstí jednoduchá. Vedle klasiky se zde nachází i literatura zaměřená na počítače, sport, medicínu, historii a mnoho dalších témat.

Soubory jsou uloženy v různých formátech, včetně TomeRaider (funguje i na SonyEricssonu P800 a Nokii 9210), LIT, PalmDoc, iSillo a dalších. V současné době je v nabídce 15 000 ti-

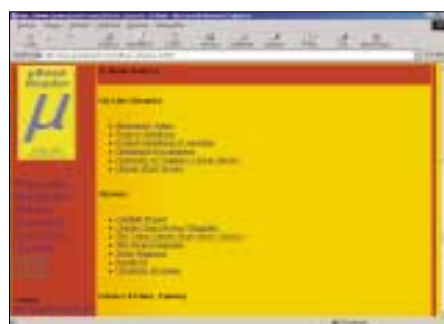
Udělejte si knihu sami

Na PDA si ovšem můžete číst i vámi vytvořené texty. K tomu potřebujete nějaký nástroj pro jejich tvorbu. K některým z popisovaných prohlížečů je již takový nástroj standardně dodáván. Takto vytvořené dokumenty však nevyužijí všech možností elektronických knih. Proto je lepší použít specializovaný program. Takovým programem je například Palm eBook Stu-

dio (www.palmdigitalmedia.com/ebs.cgi) za 30 USD nebo MobiPocketPublisher (www.mobipocket.com) za 150 USD. Pokud potřebujete nástroj, který je zdarma, podívejte se na Palm Digital Media, kde najdete javové nástroje DropBook a MakeBook. Ty však, na rozdíl od prvních dvou jmenovaných, nejsou vizuální a tak se budete muset naučit Palm Markup Language (takové jednodušší HTML, specifikaci najdete na stejném serveru) a text upravit v nějakém editoru.

tu, z toho přibližně 700 z oblasti počítačů, např. příručky k Red Hat 9, učebnice Javy, HTML reference, tipy do Windows, atd.

PalmDoc umí pracovat i s dalšími formáty: Rich-Text, HTML, jednoduchý TXT. Poměrně rozšířeným prohlížečem je zmiňovaný iSilo (www.isilo.com). Jeho doplněk iSiloX dokáže stáhnout a zpracovat WWW stránky z internetu. Jeho nevýhodou je těžkopádné ovládání vlastního prohlížeče. iSillo dokáže samozřejmě pracovat s PalmDoc i s vlastním formátem a lze jej použít na PalmOS i PocketPC.

Microsoft Reader je standardním prohlížečem pro PDA s PocketPC. Je to velmi pohodlný nástroj, který má všechny myslitelné funkce. Je

ho výhodou (pro někoho nevýhodou) je implementace technologie DRM neboli Digital Rights Management. Ta umožňuje vydavatelům omezit práci s knihou jen na určité činnosti (nelze z ní třeba kopírovat nebo tisknout) a také zamezit jejímu pirátskému šíření. Knihy v tomto formátu lze číst jen na operačních systémech od Microsoftu.

Zajímavé funkce, např. anotaci textu, nabízí MobiPocket Reader (www.mobipocket.com). Podobně jako iSiloX, i s tímto prohlížečem dostanete desktopovou aplikaci pro stahování

WWW stránek – informačních kanálů pro off-line prohlížení. Mimo svého formátu, který podporuje formátování, obrázky a odkazy, umí i standardní PalmDoc.

Posledním prohlížečem na PDA, na který se podíváme, je Plucker. Je to rovněž freeware. Součástí programu je opět desktopová část, která umožňuje konvertovat do formátu elektronické knihy soubor uložený na počítači nebo stáhnout WWW stránky. Tomuto prohlížeči je podobný i Opie Reader, který je určen pro Familiar Linux.

Komerční vydavatelství

Vedle těchto stránek existuje velká řada komerčních elektronických vydavatelství a knihkupectví. Jejich počet je velmi vysoký, vždyť v této oblasti dnes podnikají i tak známé firmy, jako je Amazon.com (www.amazon.com), Barnes & Noble (www.barnesandnoble.com) nebo nakladatelství Penguin (www.penguin.co.uk). Mezi nejúspěšnější patří již zmiňovaný server Palm Digital Media (jen v roce 2001 prodal přes 180 000 kusů) na adrese www.palm-digitalmedia.com. Jím nabízené knihy jsou ve firemním formátu Palm Reader, ale protože jeho prohlížeč je k dispozici i pro PocketPC a Microsoft Windows, nejste při jejich čtení omezeni na jedinou platformu. Vzhled stránek je sice jednoduchý, ale přehledný, a tak se v nich brzy zorientujete. Nabídka titulů je opravdu široká a seznam jejich kategorií má několik desítek položek. Na rozdíl od projektu Gutenberg zde seženete i úplné novinky, které často vycházejí souběžně s jejich papírovou verzí. Ceny komerčních publikací jsou v porovnání s jinými prodejci o něco nižší a většinou pohybují se kolem 12 USD.

Fictionwise (www.fictionwise.com) je další firmou, které se daří na trhu elektronických publikací. Má podobnou filozofii jako Palm Digital Media, a tak se nesnaží vyšroubovat cenu zbytečně nahoru. Její nabídka se dělí na knihy zdarma a komerční tituly. Najdete zde zástupce snad všech myslitelných kategorií literatury v různých cenových hladinách. V průměru se však cena za jednu knihu pohybuje kolem 11 USD. Texty však nejsou vždy k dispozici pro všechny prohlížeče, takže před zakoupením vy-

braného titulu si nejdříve zkontrolujte, zda jej můžete použít na vašem hardwaru. S volnými texty není problém, ale placené knihy jsou nejčastěji k dispozici jako PDF. Uživatelé Microsoft Readeru (jen pro MS Windows a Pocket PC) si mohou vybrat ze slušné nabídky knih na adrese www.mslit.com. Některé zajímavé tituly jsou dokonce k dispozici zdarma.

I u nás donedávna fungovalo knihkupectví českých elektronických knih s názvem Neknihy (www.neknihy.cz). V době psaní tohoto článku však již nadále neposkytuje své služby a jeho budoucnost je zatím nejistá. Doufám, že v případě znovuoživení tohoto projektu dojde k vý-

raznému vylepšení vzhledu stránek, který je dnes velmi nepřehledný. Cena 50 Kč za jednu knihu je také v českém prostředí poněkud diskutabilní, a to hlavně v porovnání se serverem PalmKnihy, kde jsou kvalitní texty k dispozici zdarma.

Na závěr jsem si nechal jednu perličku. Je to projekt firmy Beamable (www.beamable.com), která nabízí ke stažení komiksy. Cenu za jednu sérii mají poměrně lidovou – okolo 1 USD. Prohlížeč je zdarma k dispozici pro všechny verze MS Windows, dále pro PocketPC, PalmOS a slíbená je i modifikace pro mobilní telefony (J2ME).

3 0522/FEL □

